

Пре свега — Бој

Познато је да сваки тип религиозности може издвојити одговарајући стих из божански богатог Новог Завета и њиме правдати свој став и своју делатност. Очевидна је разлика у животном ставу двеју сестара Лазаревих: Марта је ужурбана раденица, хитра да служи људима, а Марија је тиха молитвеница загледана у Христа-Бога.

Овде се не ради о опречности, него су у питању два различита талента. Али одмах морамо признати да постоји јерархија талената, јер Христос је похвалио „контемплативну“ Марију више него „активну“ Марту.

Сваки би се хришћанин морао сложити са основном тезом екуменске Конференције Европских цркава да хришћани морају бити као слуге Божје и слуге људи и да је служење Богу нераздвојиво од служења човеку, ближњему. Ипак, ми смо приметили да је нагласак у западном екуменском теологисању досад, углавном, био „писионо-кентричан“ (ближње-центричан), док би, по православној Традицији, он морао бити, пре свега, теоцентричан.

Сестра Лазарева Марија „бољи је део изабрала“ јер се окренула искључиво присутном Богу — Исусу Христу — и узносила Му службу у виду своје љубави до самозаборава, толико да ни околни свет није примећивала. Такво служење Богу претпоставља узвишену чистоту Маријинога срца и њену максималну „заљубљеност“ у Ваплоћеног Бога.

Иако је Христос као Богочовек спојио у Себи божанску и човечанску природу, ипак, ради истине и скромности, морамо признати вечну а-симетрију између Христове божанске и Христове човечанске природе, наиме, суштинску неједнакост између Бога и човека. Марија Лазарева је то осетила. Она је интуитивно разумела да у погледу служења првенство припада Богу. Не зато што би то служење било потребно Богу, него зато што је човек и створен да буде „литурџ“ који приноси у култу лепоту свемира његовом Творцу.

У то име, нама се чини, можемо донекле разумети ону недвосмислену искључивост Ваплоћеног Бога Исуса Христа када је захтевао да Њега морамо волети више од родитеља или деце или икога створа на свету.

Тај исти Богочовек је присутан — под видом Хлеба и Вина — у Евхаристији. Значи и ми сви имамо прилику, као и Марија Лазарева, да у току Литургије извршујемо врховну заповест љубави према телесно присутном Богу, и уколико имамо чисто срце да Му представимо лицем у лице... А само такви хришћани који су се преобразили гледајући Христа-Бога, само они могу донекле преобразити своју средину и овај свет.

Ово је теоцентрични максимализам типичан за православну духовност, и то не само монашку, него опште-литургијску. Важнији таленат Марије Лазареве подражавају не само монаси и монахиње, него и сви остали с Мартиним талентом, барем на Божанској Литургији, приликом причести.

Сви који имају Мартин таленат служе људима, „гостима“ око себе, али понекад наилазе на непрозирну тајну богопротивљења: неки људи одбијају да воле Христа, макар ми сто пута њима давали економску помоћ у име Христово... Међутим, упркос тог одбијања, хришћани Мартиног кова треба да буду „неуморни као Бог“ у служењу свим људима, блиским и далеким, па и онима који не воле Христа Бога, као што се хришћани Маријиног кова заузимају за све људе када се моле Господу Славе лицем у лице.

Ово наше преузношење Марије над Мартом изгледаће некоме претерано и можда ће потегнути као маљем онај чувени стих из Посланице светог апостола Јована Богослова: „који не љуби брата својега, кога види, како може љубити Бога, кога не види?“

Међутим, овај стих важи само за почетнике у духовности, а не важи за мистике боговидеоце Маријиног типа, који већ виде Бога. Чак и за нас, већину, који смо Мартиног типа ужурбаних у служењу браћи коју видимо, овај стих не представља свеколики распон нашег духовног живота. Православни хришћанин мора да има пред духовним очима цело Еванђеље са његовим, наизглед, противречним тврђењима која, уствари, указују на вишеспратну установу Христове Цркве.

Заокругљена, цела истина је ово: љубав према брату кога видиш је тек минимални доказ љубави и према Богу, али та љубав према брату већ унапред изискује претежнију, битнију љубав према Богу, јер да није Бог први заволео људе, и то још у Својој превечној замисли, нити би нас било, нити бисмо ми имали брата за гледање и волење...

Као Бог, Христос је Творац обадве сестре и Он, наравно, воли једнако, наиме бесконачно, и Марту и Марију. Али треба одмах рећи да Сатана завиди људима на тој љубави између Бога и њих, завиди им на талентима које су добили од Бога и које, умножене, враћају истом Богу. Зато се демони труде да заведу хришћане Мартиног типа у искључиво приземне филантропске делатности и да не подигну очи своје ка Господу Васкрслом из мртвих и Вознесеном у Јерусалим Небески. А још је Ориген знао да, сем Божанске филантропије, и Сатана

има своју демонску „филантропију”, која је бахато уживачка и зато она низводи у егоистички пакао коначног отуђења од Бога и од људи.

Ретке хришћане Маријиног типа ђаволи искушавају тражењем Бога искључиво у себи, затварањем у кулу од слоноваче, где би пали у његову замку исплетену од неправославног мистицизма, који се препознаје по тежњи ка обожењу „својим сопственим подвизима”, без љубави према браћи у Христу.

Да завршимо једном парафразом. Свети апостоли када су били пред опасним по живот избором: којој власти да се покоравају пре свега — Божјој или човековој — јасно и гласно су рекли: „је ли право пред Богом да вас (људе) слушамо већма него ли Бога?” И ми бисмо запитали: да ли смемо ми, који се налазимо пред Богом, да волимо људе већма него Бога? Јасно је да не смемо. Пре свега и изнад свега морамо воleti Свету Тројицу, па ћемо затим воleti Њихов лик на Земљи — човека, јер у њему назиремо лепоту Небеског Оригиналa, лепоту Бога. Зато је најлакше воleti светитеље, јер у њима већ обитава и блиста Божанска Тројица.

Овакав православно теоцентризам је једини лек против било које антропоцентричног и безбожног хуманизма који делимично успева да се наметне садањем поколењу као златни кип модерне идолатрије.

Епископ Данило